

ΕΚΘΕΣΗ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΙΝΔΥΝΩΝ

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2015

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	3
ΔΙΕΥΘΥΝΤΙΚΗ ΣΥΝΟΨΗ	4
ΑΝΑΛΥΣΗ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑΣ ΤΩΝ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΕΨΕΩΝ ΣΤΙΣ ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΣΕ ΜΕΓΑΛΕΣ ΔΙΑΚΥΜΑΝΣΕΙΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑΣ	5
ΜΑΚΡΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΕΞΕΛΙΞΕΙΣ	5
ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΑ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ	10
ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ	10
ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ	12
ΑΓΩΓΕΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ.....	16
ΠΟΣΑ ΠΟΥ ΕΚΚΡΕΜΟΥΝ ΓΙΑ ΑΠΑΛΛΟΤΡΙΩΣΕΙΣ ΤΕΜΑΧΙΩΝ ΓΗΣ	17
ΔΗΜΟΣΙΟΝΟΜΙΚΟΙ ΚΙΝΔΥΝΟΙ ΠΟΥ ΠΡΟΚΥΠΤΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟ ΤΟΜΕΑ, ΤΟΥΣ ΚΡΑΤΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ, ΤΙΣ ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΓΕΝΙΚΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗΣ, ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ, ΤΙΣ ΚΡΑΤΙΚΕΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΤΙΣ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ-ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	19
ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ	19
ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ	21
ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ.....	23
ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ	25

Βάσει του Άρθρου 58 του περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμου, ο Υπουργός Οικονομικών είναι υπεύθυνος για την εποπτεία των δημοσιονομικών κινδύνων που ενδέχεται να έχουν σημαντική επίπτωση στα δημοσιονομικά μεγέθη. Σύμφωνα με το πιο πάνω Άρθρο, ο Υπουργός Οικονομικών θα πρέπει να ετοιμάσει και να υποβάλει έκθεση δημοσιονομικών κινδύνων μαζί με τον Προϋπολογισμό, αναλύοντας τους πιθανούς κινδύνους που έχει αναγνωρίσει. Η έκθεση στοχεύει επίσης στην υποβολή μέτρων για τον μετριασμό αυτών των κινδύνων.

Η έκθεση λαμβάνει υπόψη τις κύριες αιτίες από όπου μπορούν να προκύψουν κίνδυνοι οι οποίοι θα έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις δημοσιονομικές προοπτικές. Οι κύριες αιτίες όπως αναλυτικά περιγράφονται πιο κάτω είναι οι αρνητικές μακροοικονομικές εξελίξεις, η έκθεση του κράτους σε ενδεχόμενες υποχρεώσεις λόγω εγγυήσεων και δημοσιονομικοί κίνδυνοι που προκύπτουν από το χρηματοοικονομικό τομέα, τους κρατικούς οργανισμούς, τις οντότητες της γενικής κυβέρνησης, τις αρχές τοπικής αυτοδιοίκησης, τις κρατικές επιχειρήσεις και τις συμπράξεις ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Η Έκθεση επίσης εισηγείται μέτρα που θα οδηγήσουν σε μετριασμό των δημοσιονομικών κινδύνων.

Η επόμενη Έκθεση Δημοσιονομικών Κινδύνων θα συνταχθεί κατά τη διάρκεια της ετοιμασίας και υποβολής του Προϋπολογισμού για το 2017.

Οι κύριες αιτίες απ' όπου μπορούν να προκύψουν δημοσιονομικοί κίνδυνοι αφορούν κυρίως:

- Αρνητικές μακροοικονομικές εξελίξεις που θα οδηγήσουν σε χαμηλότερο (από τον προβλεπόμενο) ρυθμό ανάπτυξης και κατά συνέπεια θα έχουν αρνητικό αντίκτυπο κατά κύριο λόγο στις επιδόσεις των δημοσίων οικονομικών, της ανεργίας και στην εξέλιξη του δημοσίου χρέους
- Καταβολή εκ μέρους του κράτους ποσών που αφορούν κυβερνητικές εγγυήσεις που δόθηκαν προς τρίτους.
- Διαγραφή ποσών που αφορούν κυβερνητικά δάνεια
- Καταβολή ποσών από δικαστικές αποφάσεις που είναι σε εκκρεμότητα εναντίον της Κυπριακής Δημοκρατίας
- Αύξηση των οφειλομένων ποσών που αφορούν απαλλοτριώσεις γης (λόγω επιπρόσθετων αποζημιώσεων) για τα οποία οι οικονομικές προσφορές που έγιναν από την Κυπριακή Δημοκρατία στους ιδιοκτήτες δεν έχουν γίνει αποδεκτές
- Διατήρηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων σε υψηλά επίπεδα και επιπτώσεις στα κεφάλαια των τραπεζών
- Αρνητικές οικονομικές επιδόσεις των οντοτήτων δημοσίου δικαίου, των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και των Συμπράξεων Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα
- Πολιτικός κίνδυνος

Τα κύρια μέτρα που λαμβάνονται ή σχεδιάζεται να ληφθούν άμεσα για μετριασμό των πιο πάνω κινδύνων είναι τα ακόλουθα:

- Μέτρα ενίσχυσης της ανάπτυξης
- Διαρθρωτικές αλλαγές στον ευρύτερο δημόσιο τομέα
- Δημιουργία ενός πλαισίου διαχείρισης των κυβερνητικών εγγυήσεων σε συστηματική βάση
- Μέτρα για την μείωση των οφειλομένων ποσών που αφορούν απαλλοτριώσεις γης
- Μέτρα για ενθάρρυνση βιώσιμων αναδιαρθρώσεων των δανείων φυσικών και νομικών προσώπων και μείωσης των μη εξυπηρετούμενων δανείων
- Ενίσχυση του νομικού πλαισίου που διέπει τις οντότητες δημοσίου δικαίου
- Μέτρα για πιο αποδοτική λειτουργία των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης
- Μέτρα για άρτια εκπροσώπηση της Κυπριακής Δημοκρατίας ενώπιον των διεθνών και κυπριακών δικαστηρίων

Πληροφορίες

Οι μακροοικονομικές παραδοχές είναι πολύ σημαντικές για την ετοιμασία του Κρατικού Προϋπολογισμού. Οποιοσδήποτε μεταβολές στις μακροοικονομικές προβλέψεις δύναται να δημιουργήσουν κινδύνους από πλευράς εσόδων και από πλευράς δαπανών και κατ' επέκταση να επηρεάσουν αρνητικά τη πορεία των δημοσίων οικονομικών και τις χρηματοδοτικές ανάγκες.

Πιο συγκεκριμένα, ο Προϋπολογισμός είναι ιδιαίτερα ευαίσθητος σε παραμέτρους όπως ο ρυθμός ανάπτυξης (επηρεάζει κυρίως τα έσοδα του κράτους αλλά και τις κοινωνικές παροχές οι οποίες εξαρτώνται από το επίπεδο απασχόλησης) και οι εξελίξεις στα επίπεδα των τιμών (επηρεάζεται η πορεία των δημοσίων εσόδων, η βιωσιμότητα του δημόσιου χρέους καθώς και οι τιμές των αγαθών και υπηρεσιών που αγοράζει το κράτος).

Μέσα σε αυτά τα πλαίσια, είναι πολύ σημαντική η στενή παρακολούθηση των μακροοικονομικών εξελίξεων, όπως επίσης και η ανάλυση για το πώς οι εξελίξεις αυτές επηρεάζουν τα δημόσια οικονομικά. Σημειώνεται ότι το διεθνές οικονομικό περιβάλλον συνεχίζει να χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερη αβεβαιότητα, γεγονός που καθιστά δυσκολότερη την πρόβλεψη για τις οικονομικές προοπτικές. Από την άλλη πλευρά, στα πλαίσια του Προγράμματος Προσαρμογής, οι μακροοικονομικές προβλέψεις που έχουν συμφωνηθεί με τους εταίρους είναι συντηρητικές, έτσι ώστε να μειωθεί ο κίνδυνος δημοσιονομικής εκτράχυνσης.

Σύμφωνα με το βασικό σενάριο, όπως έχει συμφωνηθεί στα πλαίσια της 7^{ης} αξιολόγησης του προγράμματος προσαρμογής, το 2015 αναμένεται θετικός ρυθμός ανάπτυξης της τάξης του 0.5%¹, καταδεικνύοντας τη σταδιακή έξοδο της κυπριακής οικονομίας από την οικονομική ύφεση, ενώ για το 2016 προβλέπεται επιτάχυνση της ανάπτυξης κατά 1.4%. Ο πληθωρισμός αναμένεται να συνεχίσει να είναι αρνητικός και το 2015 της τάξης του -1%, λόγω των χαμηλών τιμών του πετρελαίου. Για το 2016 αναμένεται θετικός πληθωρισμός της τάξης του 0.9%.

Ανάλυση Κινδύνων

Οι κύριες παραδοχές σε σχέση με το βασικό σενάριο καθώς και οι εκτιμήσεις κινδύνων, συνοψίζονται στον πιο κάτω Πίνακα:

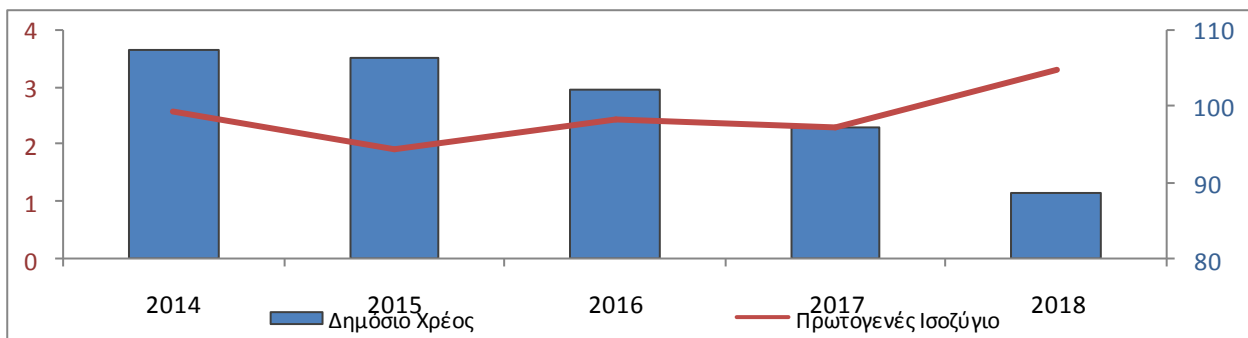
---

¹Σύμφωνα με τις τρέχουσες εξελίξεις και τα αποτελέσματα του 2^{ου} τριμήνου του 2015 ο ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης για το 2015 εκτιμάται ότι θα ξεπεράσει το 1%.

<u>Μακροοικονομικός Δείκτης</u>	<u>Βασικό Σενάριο</u>	<u>Εκτίμηση Κινδύνων</u>
1. Ρυθμός ανάπτυξης	-Περιορισμένες επιπτώσεις από κυρώσεις στη Ρωσία	- Σημαντική αναβάθμιση κυρώσεων κατά της Ρωσίας και περαιτέρω επιβράδυνση του ρυθμού ανάπτυξης - αρνητικό αντίκτυπο στις εμπορικές σχέσεις Κύπρου-Ρωσίας κυρίως στον τομέα του τουρισμού
	-Περιορισμένες επιπτώσεις από εξελίξεις στην ελληνική οικονομία	-Σημαντική επιδείνωση της ελληνικής οικονομίας και ενίσχυση της γενικής αβεβαιότητας
	- Σταθεροποίηση και περαιτέρω ανάκαμψη Ευρωπαϊκής οικονομίας	-Στασιμότητα Ευρωπαϊκής οικονομίας
	- Ομαλοποίηση του κυπριακού τραπεζικού τομέα και σταδιακή παροχή ρευστότητας στην αγορά	-Επιδείνωση της κατάστασης του τραπεζικού τομέα, περαιτέρω αύξηση των μη εξυπηρετούμενων δανείων, δημιουργία κεφαλαιακών αναγκών και έλλειψη ρευστότητας στην αγορά
2. Πληθωρισμός	- Σταδιακή αύξηση του επιπέδου τιμών δεδομένης της ανάκαμψης της οικονομίας	-Συνέχιση του αποπληθωρισμού ως επακόλουθο περιορισμένης ζήτησης αγαθών και υπηρεσιών
		- Αύξηση της διεθνούς τιμής του πετρελαίου

Επίσης σημαντική είναι η ανάλυση ευαισθησίας (sensitivity analysis) του δημόσιου χρέους.

Η εξέλιξη του πρωτογενούς ισοζυγίου και του δημόσιου χρέους, σύμφωνα με το βασικό σενάριο, παρουσιάζεται στο πιο κάτω διάγραμμα:

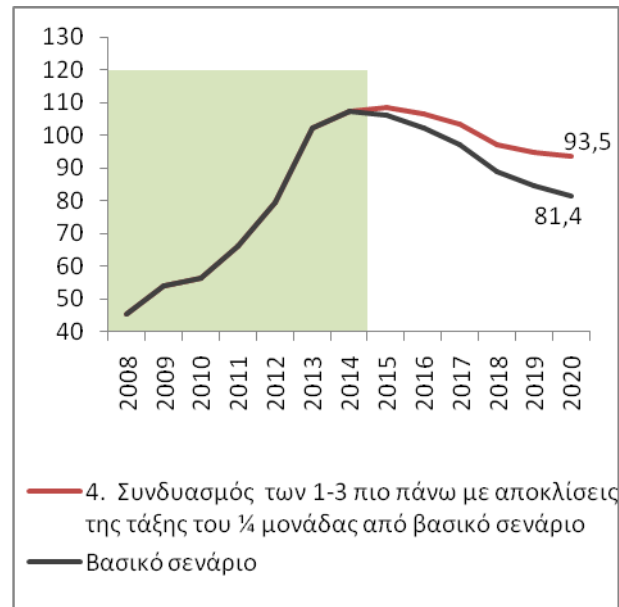
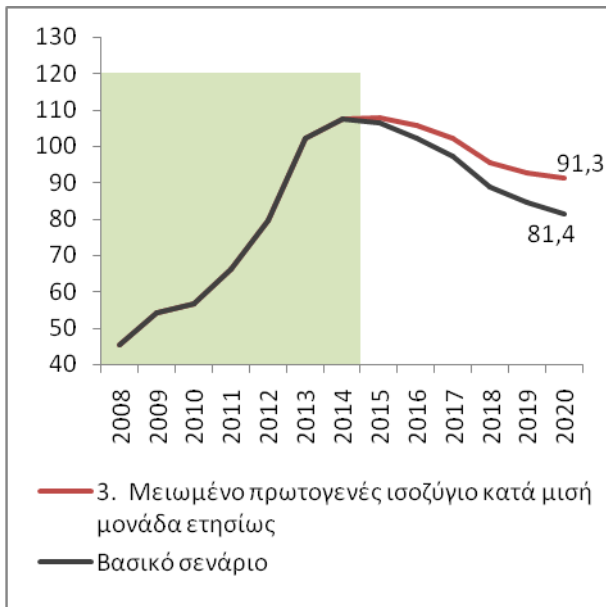
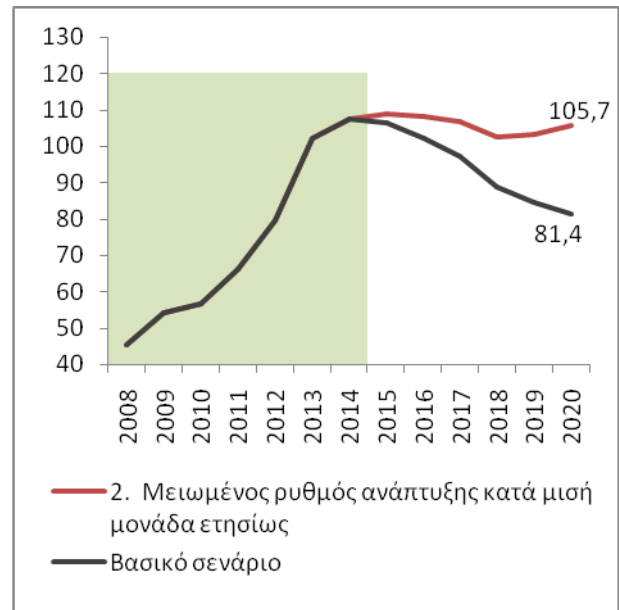
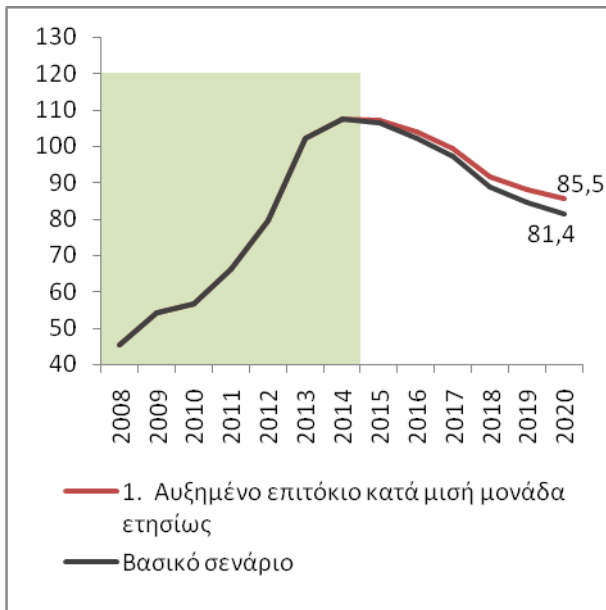

Αναλυτικά σε σχέση με τα σενάρια ευαισθησίας:

- Το σενάριο 1 (αύξηση των πραγματικών επιτοκίων κατά ½ ποσοστιαία μονάδα) αν και παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος αποκλίνει μόλις κατά 4 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ από το βασικό σενάριο το 2020 αλλά περιορίζεται κάτω από το 100% του ΑΕΠ μέχρι το 2020, με το δημόσιο χρέος να κρίνεται βιώσιμο.
- Το σενάριο 2 (μείωση του ρυθμού ανάπτυξης κατά ½ ποσοστιαία μονάδα) αποκλίνει σημαντικά από το βασικό σενάριο, με το δημόσιο χρέος να αποκλίνει κατά 25 περίπου ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ από το βασικό σενάριο το 2020 και να παρουσιάζει γενικά μια ανοδική τάση, με το δημόσιο χρέος να κρίνεται μη βιώσιμο.
- Το σενάριο 3 (μείωση του πρωτογενούς ισοζυγίου κατά ½ ποσοστιαία μονάδα) αν και παρουσιάζει απόκλιση από το βασικό σενάριο, το δημόσιο χρέος αποκλίνει κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ από το βασικό σενάριο το 2020, με το δημόσιο χρέος να περιορίζεται στο 91,3% του ΑΕΠ το 2020, το οποίο κρίνεται βιώσιμο.
- Το σενάριο 4 με συνδυασμό των τριών πιο πάνω σεναρίων (αποκλίσεις κατά ¼ ποσοστιαίας μονάδας) αν και παράγει σημαντικές αρνητικές αποκλίσεις σε σχέση με το βασικό σενάριο, με το δημόσιο χρέος να αποκλίνει κατά 12 ποσοστιαίες μονάδες του ΑΕΠ από το βασικό σενάριο το 2020, ωστόσο, το δημόσιο χρέος εξακολουθεί να διατηρεί μια πτωτική τάση προς το 2020, το οποίο κρίνεται βιώσιμο.

Πιο κάτω παρατίθεται πίνακας και σχετικές γραφικές παραστάσεις με τα αποτελέσματα των σεναρίων ευαισθησίας του δημοσίου χρέους:

Σενάρια Πολιτικής	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Βασικό σενάριο	107,5	106,3	102,3	97,2	88,8	84,5	81,4
1. Αυξημένο επιτόκιο κατά μισή μονάδα ετησίως	107,5	107,1	103,8	99,4	91,7	88,0	85,5
2. Μειωμένος ρυθμός ανάπτυξης κατά μισή μονάδα ετησίως	107,5	108,9	108,2	106,8	102,4	103,0	105,7
3. Μειωμένο πρωτογενές ισοζύγιο κατά μισή μονάδα ετησίως	107,5	108,0	105,7	102,2	95,4	92,7	91,3
4. Συνδυασμός των 1-3 πιο πάνω με αποκλίσεις της τάξης του ¼ μονάδας από βασικό σενάριο	107,5	108,5	106,7	103,6	97,1	94,7	93,5

Μέτρα Μετριασμού Των Κινδύνων

Το γεγονός και μόνο ότι οι μακροοικονομικές προβλέψεις στις οποίες βασίζεται ο Προϋπολογισμός είναι κατά γενικό κανόνα συντηρητικές, σημαίνει ότι ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι για τα δημόσια οικονομικά.

Σε σχέση με τα δημόσια οικονομικά, οι προβλέψεις είναι επίσης συντηρητικές, όπως διαφαίνεται από τα πραγματικά στοιχεία. Συγκεκριμένα, για το 2014 κατά την πρώτη αξιολόγηση του προγράμματος, η πρόβλεψη ήταν για δημοσιονομικό έλλειμμα ήταν 7,7% του ΑΕΠ. Κατά την 5^η αξιολόγηση η εκτίμηση για το δημοσιονομικό έλλειμμα του 2014 αναθεωρήθηκε στο -4,3% του ΑΕΠ, ενώ το τελικό αποτέλεσμα ήταν έλλειμμα της τάξης του 0,2% του ΑΕΠ. Για το 1^ο εξάμηνο του 2015, η πρόβλεψη κατά την 6^η αξιολόγηση του προγράμματος (Μάιος 2015), ήταν δημοσιονομικό έλλειμμα της τάξης του 1,1% του ΑΕΠ, ενώ τελικά το δημοσιονομικό ισοζύγιο ήταν ελλειμματικό της τάξης του 0,2% του ΑΕΠ. Τονίζεται επίσης ότι, στο Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο, έχουν περιληφθεί πρόνοιες που διασφαλίζουν σε κάποιο βαθμό την επίτευξη των δημοσιονομικών στόχων ακόμη και σε περίπτωση πραγματοποίησης κάποιων δημοσιονομικών κινδύνων. Επιπρόσθετα, το βασικό σενάριο στα δημόσια οικονομικά περιλαμβάνει περιθώριο ασφαλείας στο σκέλος των εσόδων αλλά και στο σκέλος των δαπανών.

Σημειώνεται ότι, σε περίπτωση αποκλίσεων από τις μακροοικονομικές προβλέψεις, ενεργοποιούνται οι αυτόματοι σταθεροποιητές της οικονομίας οι οποίοι ενεργούν αντικυκλικά, διασφαλίζοντας την ομαλοποίηση του κύκλου της οικονομίας.

Πέραν των πιο πάνω, προωθούνται επιπρόσθετα μέτρα για ενίσχυση του δυναμικού ρυθμού ανάπτυξης της οικονομίας, συμπεριλαμβανομένων διαρθρωτικών μεταρρυθμίσεων, οι οποίες θα καταστήσουν την κυπριακή οικονομία πιο ανταγωνιστική. Μεταξύ άλλων, προωθούνται μέτρα για τη μεταρρύθμιση της δημόσιας διοίκησης, την προσέλκυση στρατηγικών επενδυτών σε δημόσιους οργανισμούς και την εισαγωγή γενικού σχεδίου υγείας. Επίσης η προσέλκυση ξένων επενδύσεων θεωρείται πολύ σημαντική για την κυπριακή οικονομία και ως εκ τούτου έχουν επιταχυνθεί οι προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή με τον παράλληλο εκσυγχρονισμό του φορολογικού πλαισίου των επιχειρήσεων.

ΕΚΘΕΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΣΕ ΕΝΔΕΧΟΜΕΝΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΜΕΝΩΝ ΕΓΓΥΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΩΝ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΔΙΚΑΣΤΙΚΕΣ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΚΚΡΕΜΟΤΗΤΑ ΚΑΘΩΣ ΚΑΙ ΔΑΝΕΙΩΝ

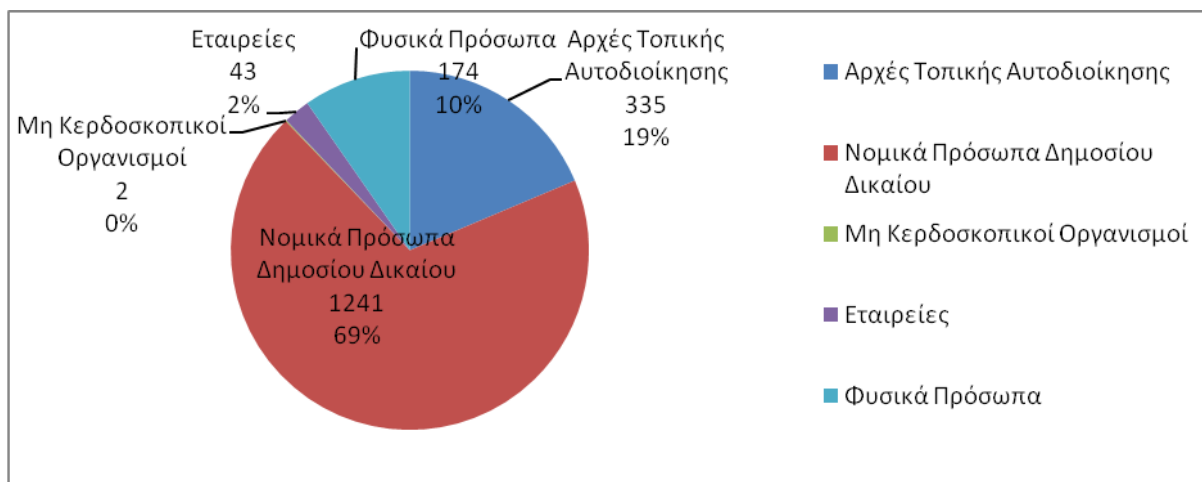
ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΕΓΓΥΗΣΕΙΣ

Πληροφορίες

Το συνολικό απόθεμα των εκκρεμών κυβερνητικών εγγυήσεων για δάνεια που παραχωρήθηκαν προς τρίτους² κατά την 31^η Μαρτίου 2015, ανέρχονται σε 3072 εκ. ευρώ ή 18% του ΑΕΠ. Εξαιρουμένων των κυβερνητικών εγγυήσεων ύψους 1278 εκ. ευρώ που παραχωρήθηκαν στη Λαϊκή Τράπεζα (1000 εκ. ευρώ) στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης του χρηματοοικονομικού τομέα και στο Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (278 εκ. ευρώ) για εκδόσεις χρέους του ταμείου αυτού, το υπόλοιπο των κυβερνητικών εγγυήσεων ανέρχεται σε 1794 εκ. ευρώ. Τα 1220 εκ. ευρώ ή 68% αφορούν κυβερνητικές εγγυήσεις για δάνεια που παραχωρήθηκαν από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα του εξωτερικού και τα 574 εκ. ευρώ ή 32% αφορούν κυβερνητικές εγγυήσεις για δάνεια που παραχωρήθηκαν από χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Η κατά κατηγορία δανειοληπτών ανάλυση του εν λόγω ποσού των κυβερνητικών εγγυήσεων, όπως φαίνεται και στο πιο κάτω διάγραμμα, καταδεικνύει ότι η πλειοψηφία των παραχωρηθέντων από την κυβέρνηση εγγυήσεων (1241 εκ. ευρώ ή 69% των κυβερνητικών εγγυήσεων ύψους 1795 εκ. ευρώ) αφορά δάνεια προς Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου και κυρίως προς Συμβούλια Αποχτεύσεως και την Αρχή Ηλεκτρισμού Κύπρου. Το δεύτερο μεγαλύτερο ποσό των παραχωρηθέντων από την κυβέρνηση εγγυήσεων αφορά δάνεια στις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (335 εκ. ευρώ ή 19% των κυβερνητικών εγγυήσεων ύψους 1795 εκ. ευρώ).

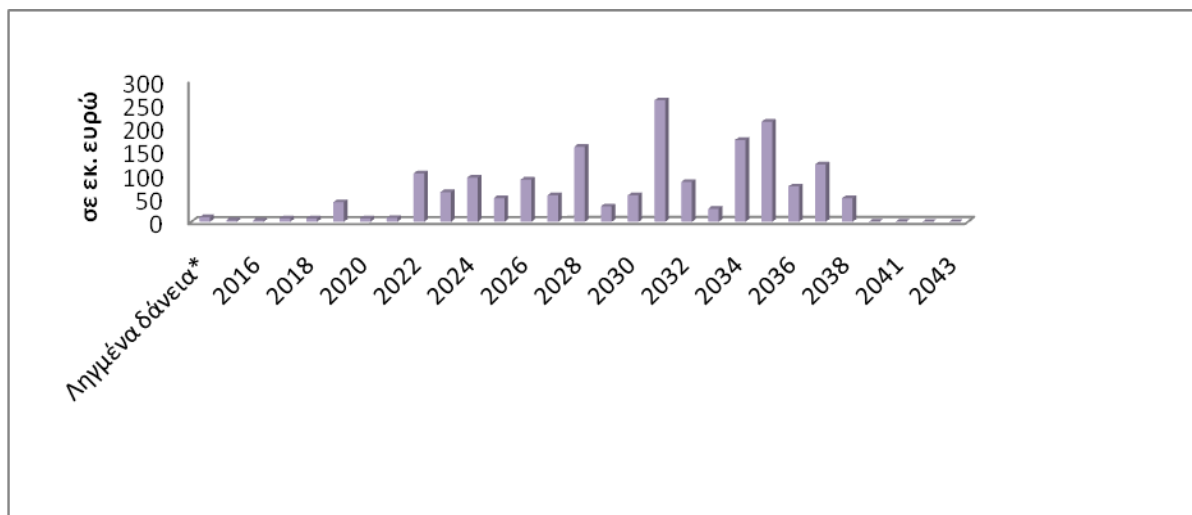
Θα πρέπει να σημειωθεί ότι τα εγγυημένα δάνεια ύψους 334 εκ. ευρώ προς τις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης περιλαμβάνονται στο χρέος της Γενικής Κυβέρνησης.

Διάγραμμα 1: Απόθεμα εκκρεμών κυβερνητικών εγγυήσεων κατά κατηγορία δανειοληπτών, Μάρτιος 2015 (σε εκ. ευρώ)

²Ο όρος «τρίτοι» αναφέρεται σε Δήμους, Κοινοτικά Συμβούλια, Συμβούλια Αποχτεύσεως, δημόσιους και άλλους οργανισμούς, εταιρείες και φυσικά πρόσωπα.

Το χρονοδιάγραμμα ωρίμανσης των κυβερνητικών εγγυήσεων ύψους 1794 εκ. ευρώ όπως αυτό φαίνεται στο διάγραμμα 2 πιο κάτω, καταδεικνύει ότι ποσό ύψους 804 εκ. ευρώ ή 45% του πιο πάνω ποσού των εγγυήσεων συγκεντρώνεται στα έτη 2028, 2031, 2034 και 2035. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι ποσό ύψους 344 εκ. ευρώ αφορά εγγυημένα δάνεια προς τα Συμβούλια Αποχετεύσεως, 211 εκ. ευρώ προς τους Δήμους, 205 εκ. ευρώ προς την Αρχή Ηλεκτρισμού και το υπόλοιπο αφορά εγγυημένα δάνεια προς φυσικά πρόσωπα και στον Κυπριακό Οργανισμό Αθλητισμού.

Διάγραμμα 2: Ωρίμανση εκκρεμών κυβερνητικών εγγυήσεων ύψους 1794 εκ. ευρώ (Μάρτιος 2015)

*Ληγμένα δάνεια: Αφορά εκκρεμείς κυβερνητικές εγγυήσεις για δάνεια των οποίων η ημερομηνία αποπληρωμής έχει παρέλθει.

Ανάλυση Κινδύνων

Το συνολικό ποσό των κυβερνητικών εγγυήσεων που κλήθηκε να πληρώσει η Κυπριακή Δημοκρατία μέχρι σήμερα ανέρχεται σε 249 εκ. ευρώ εκ των οποίων ποσό ύψους 173 εκ. ευρώ έχει ήδη αποπληρωθεί. Για το υπόλοιπο ποσό που αφορά εγγυήσεις προς την Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα, ο διακανονισμός αποπληρωμής βρίσκεται σε εξέλιξη. Σημειώνεται ότι, στον Προϋπολογισμό του 2015 έχει περιληφθεί πρόνοια ύψους 50 εκ. ευρώ για κάλυψη ενδεχόμενων υποχρεώσεων της Κυπριακής Δημοκρατίας για τις παραχωρηθείσες προς τρίτους κυβερνητικές εγγυήσεις.

Βάσει της πιο πρόσφατης έκθεσης αξιολόγησης του κινδύνου των κυβερνητικών εγγυήσεων, το ύψος των μη εξυπηρετούμενων δανείων που φέρουν κυβερνητική εγγύηση υπολογίζεται στα 111 εκ. ευρώ ή 0.6% του ΑΕΠ εκ των οποίων ποσό ύψους 68 εκ. ευρώ ή 61% των μη εξυπηρετούμενων δανείων προβλέπεται να καταβληθεί από το Δημόσιο κατά τα έτη 2015-2017.

Το ποσό αυτό είναι πέραν του ποσού των εκκρεμών προς πληρωμή κυβερνητικών εγγυήσεων που έχει κληθεί το Δημόσιο να καταβάλει (76 εκ. ευρώ). Το συνολικό ποσό των προβλεπόμενων προς πληρωμή και εκκρεμών προς πληρωμή κυβερνητικών εγγυήσεων ανέρχεται σε 144 εκ. ευρώ και γίνεται η υπόθεση ότι κατανέμεται ομοιόμορφα σε ετήσια βάση για τα έτη 2015-2017. Υπογραμμίζεται ότι η εκτίμηση του ποσού ύψους 50 εκ. που αναμένεται να κληθεί το Δημόσιο να καταβάλει κάθε έτος, είναι συσσωρευτικό για τα επόμενα έτη με την έννοια ότι σε περίπτωση που το εν λόγω ποσό δεν απαιτηθεί να καταβληθεί σε ένα έτος, μεταφέρεται συσσωρευτικά στο επόμενο έτος.

Μέτρα Μετριασμού Των Κινδύνων

Η διαχείριση των δημοσιονομικών κινδύνων που απορρέουν από τις κυβερνητικές εγγυήσεις απαιτούν τη λήψη μέτρων. Η πρόσφατη θέσπιση της νομοθεσίας αφερεγγυότητας αναμένεται να ενισχύσει τα νομικά δικαιώματα του Δημοσίου ως εγγυητής.

Ήδη, στον κρατικό προϋπολογισμό, δημιουργήθηκε το κατάλληλο αποθεματικό για πιθανόν ποσά που θα κληθεί το δημόσιο να καταβάλει.

Επίσης, στο τελικό στάδιο βρίσκεται η δημιουργία ενός πλαισίου διαχείρισης των κυβερνητικών εγγυήσεων σε συστηματική βάση το οποίο θα περιλαμβάνει μεταξύ άλλων τις κατευθυντήριες γραμμές για την παραχώρηση των κυβερνητικών εγγυήσεων (πολιτική έκδοσης νέων κυβερνητικών εγγυήσεων), το μηχανισμό έγκρισης νέων κυβερνητικών εγγυήσεων, όπως επίσης και τις διαδικασίες που θα πρέπει να υλοποιηθούν πριν το Δημόσιο καταβάλει οποιαδήποτε ποσά βάσει συγκεκριμένων εγγυήσεων. Τέλος, ενισχύεται και η αξιολόγηση των κινδύνων για νέες εγγυήσεις.

ΧΟΡΗΓΗΣΕΙΣ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΩΝ ΔΑΝΕΙΩΝ

Πληροφορίες

Τα Δάνεια που παραχωρήθηκαν από την Κυβέρνηση ανέρχονται σε €858.362.363 (2013: €807.768.514) και έχουν παραχωρηθεί στους ακόλουθους οργανισμούς:

	2014	2013
	€	€
Ξένες Κυβερνήσεις (i)	109.788.434	109.788.434
Δήμοι (ii)	32.096.281	125.142
Συμβούλια Αποχτετεύσεως (ii)	20.675.882	2.919.660
Συμβούλια Υδατοπρομήθειας	24.289	24.289
Οργανισμοί Δημόσιου Δικαίου και Άλλοι Οργανισμοί (iii)	651.114.305	650.247.817
Συνεργατικές Εταιρείες και Άλλοι Ιδιωτικοί Οργανισμοί	44.663.172	44.663.172
Συνολικό	858.362.363	807.768.514

(i) Δάνειο που παραχωρήθηκε στην Ελληνική Κυβέρνηση μέσω του Μηχανισμού Στήριξης της Ελλάδας που οργανώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο.

(ii) Η αύξηση που παρατηρείται στα δάνεια που παραχωρήθηκαν στους Δήμους και τα Συμβούλια Αποχτετεύσεων προκύπτει μετά από συμφωνίες, συνολικής αξίας €51 εκατ., οι οποίες υπογράφηκαν μεταξύ Κυπριακής Δημοκρατίας (ΚΔ) και ορισμένων Δήμων και Συμβουλίων Αποχτετεύσεων για δάνεια τα οποία σύνηψαν οι εν λόγω Δήμοι και Συμβούλια Αποχτετεύσεων με τη Τράπεζα KA Finanz τα οποία η ΚΔ ως εγγυητής αποπλήρωσε τον Απρίλιο του 2014 με ποσά τα οποία οι Δήμοι και Συμβούλια Αποχτετεύσεων δεσμεύτηκαν προς τη ΚΔ να αποπληρώσουν με τους ίδιους όρους που περιλαμβάνονταν στη συμφωνία που αρχικά σύναψαν με την Τράπεζα KA Finanz.

(iii) Τα μεγαλύτερα δάνεια δόθηκαν στον Κεντρικό Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών (2014: €387,2 εκ., 2013: €363,6 εκ.) και στον Οργανισμό Χρηματοδοτήσεως Στέγης (2014: €175,6 εκ., 2013: €184,5 εκ.) για σκοπούς υλοποίησης της στεγαστικής / δανειοδοτικής πολιτικής του κράτους.

Ανάλυση Κινδύνων

Η μη είσπραξη του κεφαλαίου και των τόκων των πιο πάνω δανείων θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στα προβλεπόμενα έσοδα (όσον αφορά τους προβλεπόμενους εισπρακτέους τόκους), και κατ' επέκταση θα διογκώνει το δημοσιονομικό έλλειμμα ή θα μειώνει το δημοσιονομικό πλεόνασμα και δεν θα μειώνεται το δημόσιο χρέος (όσον αφορά τα προβλεπόμενα εισπρακτέα ποσά αποπληρωμής του κεφαλαίου των δανείων).

Σχετικά με τον πιστωτικό κίνδυνο που αντιμετωπίζει το κράτος από την εκχώρηση των δανείων, αυτά μπορούν να κατηγοριοποιηθούν ως ακολούθως:

- Ανακτήσιμα δάνεια ύψους €113,3 εκατομμυρίων, εκ των οποίων τα €109,8 αφορούν σε δάνειο που παραχωρήθηκε προς την Ελληνική Δημοκρατία μέσω του Ευρωπαϊκού Μηχανισμού Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας. Ο πιστωτικός κίνδυνος για το δάνειο αυτό επί του παρόντος κρίνεται χαμηλός. Σημειώνεται ότι τα ποσά που έχουν περιληφθεί στον προϋπολογισμό σχετικά με το δάνειο αυτό αφορούν μόνο στην είσπραξη τόκων και ανέρχονται σε €3,3 εκατομμύρια ανά έτος.
- Ανακτήσιμα δάνεια ύψους €651,1 εκατομμυρίων που παραχωρήθηκαν κατά καιρούς για την προώθηση κυβερνητικών πολιτικών, τα μεγαλύτερα εκ των οποίων είχαν παραχωρηθεί προς το Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών (2014:€387,2 εκατ.), τον Οργανισμό Χρηματοδοτήσεως Στέγης (2014:€175,6 εκατ.) και τον Κυπριακό Οργανισμό Ανάπτυξης Γης (2014:€75,6 εκατ.). Σημειώνεται ότι, τα δάνεια που υπάγονται στην κατηγορία αυτή έχουν κατά βάση διοχετευθεί από τους οργανισμούς που τα έλαβαν προς ιδιώτες. Σημειώνεται επίσης ότι, η αποπληρωμή των δανείων αυτών εξαρτάται κατά κύριο λόγο από την είσπραξη των δανείων που παραχωρήθηκαν προς τους τελικούς δικαιούχους. Για σκοπούς ανάλυσης κινδύνων παρουσιάζονται πιο κάτω επιπρόσθετες πληροφορίες για τα δάνεια τα οποία οι πιο πάνω οργανισμοί έχουν παραχωρήσει ξεχωριστά, οι οποίες προέκυψαν μετά από επεξεργασία στοιχείων/πληροφοριών που οι εν λόγω οργανισμοί έχουν αποστείλει στο Γενικό Λογιστήριο της Δημοκρατίας.

(α) Δάνεια τα οποία έχουν παραχωρηθεί από τον Οργανισμό Χρηματοδοτήσεως Στέγης (ΟΧΣ)

Ο ΟΧΣ έχει παραχωρήσει δάνεια χρησιμοποιώντας κεφάλαια της Κυβέρνησης και κεφάλαια του Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών (ΦΙΚΒ) για εφαρμογή διαφόρων σχεδίων δανείων. Στους 2 πιο κάτω πίνακες αναλύονται τα εν λόγω δάνεια ανά σχέδιο με τον αριθμό και το υπόλοιπο των δανείων κατά την 30^η Ιουνίου 2015 καθώς και το ποσό των καθυστερημένων δόσεων κατά την ίδια ημερομηνία:

Πίνακας 1 : Δάνεια του ΟΧΣ με κεφάλαια της Κυβέρνησης

Δάνεια	Δάνεια με κεφάλαια της Κυβέρνησης		
	Αριθμός δανείων	Υπόλοιπο 30/6/2015 €	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 30/6/15 €
Ζευγαριών σε ακριτικές περιοχές	1.189	21.590.277	3.273.574
Αναζωογόνησης περιοχής πράσινης γραμμής	299	10.210.057	1.777.309
Για Στεγαστικά Σχέδια Κοινοτήτων κάτω των 500 κατοίκων	788	19.373.385	1.883.865
Για Στεγαστικά Σχέδια Αγροτικών περιοχών	1	39.309	13.500
Για Στεγαστικά Σχέδια Πολυτέκνων	49	1.969.425	315.450

Για Στεγαστικά Σχέδια Αναπήρων	26	737.274	39.617
Σε ζευγάρια με χαμηλά και μέτρια εισοδήματα	1.062	114.981.976	6.690.982
Σύνολο	3.414	168.901.703	13.994.297

Αναφέρεται ότι για τα πιο πάνω 3.414 δάνεια, τα 2.164 (64%) θεωρούνται εξυπηρετούμενα αφού δεν έχουν ή έχουν λιγότερες ή ίσες των 3 καθυστερημένων δόσεων. Τα υπόλοιπα 1.250 με υπόλοιπο κατά την 30/6/2015 €73.387.871 και με ποσό καθυστερημένων δόσεων €13.525.115 θεωρούνται μη εξυπηρετούμενα αφού παρουσιάζουν περισσότερες από 3 καθυστερημένες δόσεις, με ορισμένα (390) να ξεπερνούν καθυστερημένες δόσεις 3 ετών. Σημειώνεται ότι ο Οργανισμός λαμβάνοντας υπόψη ότι καλύπτονται με Κυβερνητική εγγύηση ή με την αξία της κατοικίας, έχει προχωρήσει σε λήψη δικαστικών μέτρων σε 13 από τα πιο πάνω δάνεια.

Πίνακας 2 : Δάνεια του ΟΧΣ με κεφάλαια του Φορέα Ισότιμης Κατανομής Βαρών

Δάνεια	Δάνεια με κεφάλαια του ΦΙΚΒ		
	Αριθμός δανείων	Υπόλοιπο 30/6/2015 €	Ποσό καθυστερημένων δόσεων 30/6/15 €
Σπουδαστικά	17.246	319.432.865	20.528.265
Σπουδαστικά με ρύθμιση (π.χ. με μειωμένη δόση)	155	5.009.867	12.529
Ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης	538	8.328.930	2.046.215
Για νεο δημιουργημένα ζευγάρια	1.982	14.707.912	2.835.850
Επαγγελματικά	219	4.063.314	3.025.302
Για Σωματεία και Οργανώσεις	11	1.262.124	301.291
Σύνολο	20.151	352.805.012	28.749.452

Όλα τα πιο πάνω δάνεια έχουν παραχωρηθεί με βάση Σχέδιο Αποκατάστασης Προπολεμικής Φερεγγυότητας με περίπου 86% να αντιπροσωπεύει Σπουδαστικά δάνεια.. Αναφέρεται ότι για τα πιο πάνω 20.151 δάνεια, τα 15.601 (77%) θεωρούνται εξυπηρετούμενα αφού δεν έχουν ή έχουν λιγότερες ή ίσες των 3 καθυστερημένων δόσεων. Τα υπόλοιπα 4.550 με υπόλοιπο κατά την 30/6/2015 €93.253.070 και με ποσό καθυστερημένων δόσεων €28.040.992 θεωρούνται μη εξυπηρετούμενα αφού παρουσιάζουν περισσότερες από 3 καθυστερημένες δόσεις, με ορισμένα (1.605) να ξεπερνούν καθυστερημένες δόσεις 3 ετών. Σημειώνεται ότι ο Οργανισμός λαμβάνοντας υπόψη ότι καλύπτονται με Κυβερνητική εγγύηση ή με την αξία της κατοικίας, έχει προχωρήσει σε λήψη δικαστικών μέτρων σε 51 από τα πιο πάνω δάνεια.

Αναφέρεται τέλος ότι για όλα τα πιο πάνω δάνεια που φαίνονται και στους 2 πίνακες τα οποία παραχώρησε ο ΟΧΣ, στις περιπτώσεις όπου το υπόλοιπο του δανείου κατά την 30/6/2015 υπερβαίνει του ποσού της εμπράγματης εξασφάλισης κατά την ίδια ημερομηνία, η διαφορά ανέρχεται στα περίπου € 9,57 εκατομμύρια.

(β) Δάνεια τα οποία παραχωρήθηκαν από τον Κυπριακό Οργανισμό Ανάπτυξης Γης (ΚΟΑΓ)

Ο ΚΟΑΓ έχει παραχωρήσει δάνεια χρησιμοποιώντας κεφάλαια της Κυβέρνησης για εφαρμογή Σχεδίου Στέγασης Οικογενειών με Χαμηλά Εισοδήματα (ΣΣΧΑ) το οποίο εγκρίθηκε το 2001. Μετά το 2012 Ο ΚΟΑΓ με βάση οδηγίες του Υπουργείου Εσωτερικών τερμάτισε την πώληση κατοικιών/διαμερισμάτων μέσω του Σχεδίου Στέγασης Χαμηλά Αμειβομένων και όσες μονάδες ανεγέρθηκαν με κονδύλια του ΣΣΧΑ διατέθηκαν σε αριθμό αγοραστών με βάση Σχέδιο Στέγασης Μέτρια Αμειβομένων.

Ο αριθμός των δανείων που παραχωρήθηκαν σε χαμηλά αμειβομένους ανέρχεται σε 907, από τα οποία 89 έχουν ξοφληθεί πλήρως. Τα 818 που παραμένουν παρουσιάζουν υπόλοιπο κατά την 30/6/2015 €60.862.018 και ποσό καθυστερημένων δόσεων κατά την ίδια ημερομηνία €5.317.516. Αναφέρεται ότι για τα πιο πάνω 818 δάνεια, τα 351 (43%) θεωρούνται εξυπηρετούμενα αφού δεν έχουν ή έχουν λιγότερες ή ίσες των 3 καθυστερημένων δόσεων. Τα υπόλοιπα 467 με υπόλοιπο κατά την 30/6/2015 €39.383.324 και με ποσό καθυστερημένων δόσεων €5.280.900 θεωρούνται μη εξυπηρετούμενα αφού παρουσιάζουν περισσότερες από 3 καθυστερημένες δόσεις, με ορισμένα (143) να ξεπερνούν καθυστερημένες δόσεις 3 ετών. Σημειώνεται ότι ο Οργανισμός έχει προχωρήσει σε λήψη δικαστικών μέτρων σε 100 από τα 467 δάνεια που παρουσιάζουν καθυστερήσεις. Σημειώνεται επίσης ότι η κυριότητα όλων των κατοικιών που παραχωρούνται παραμένει στο ΚΟΑΓ μέχρι και την αποπληρωμή της τελευταίας δόσης από τον δανειολήπτη.

Τα δάνεια που παραχωρήθηκαν με κονδύλια του ΣΣΧΑ σε μέτρια αμειβομένους ανέρχονται σε 94, παρουσιάζουν υπόλοιπο κατά την 30/6/2015 €6.460.320 και ποσό καθυστερημένων δόσεων κατά την ίδια ημερομηνία μόνο €8.732.

Αναφέρεται ότι με βάση το ΣΣΧΑ η χρηματοδότηση των δαπανών για υλοποίηση του σχεδίου θα γίνεται από την Κυβέρνηση και συνεπώς ο ΚΟΑΓ έχει συμπεριλάβει στις οικονομικές του καταστάσεις διοικητικά έξοδα ύψους περίπου €8,2 εκατομμύριων. Συνεπώς για τον ΚΟΑΓ οφειλόμενο ποσό προς το Κράτος (€67.4 εκ.) παρουσιάζεται κατά €8,2 εκατομμύρια μικρότερο σε σχέση με το οφειλόμενο ποσό που παρουσιάζει η Κυβέρνηση στις οικονομικές της καταστάσεις αφού μέχρι σήμερα δεν συμπεριέλαβε οποιαδήποτε πρόνοια για διοικητικά έξοδα μέχρι να ξεκαθαρίσει ο τρόπος υπολογισμού τους.

Αναφέρεται τέλος ότι ο ΚΟΑΓ, ενώ μέχρι το 2009 κατάβαλλε κανονικά προς το Κράτος τις καθαρές εισπράξεις από τους δανειολήπτες, μετά το 2009 δεν κατάβαλλε οποιοδήποτε ποσό μέχρι να καλύψει από τις εισπράξεις των δόσεων των δανειοληπτών τόσο το πιο πάνω διοικητικό κόστος όσο και τα άλλα έξοδα που καταβάλλει και χρεώνει τους δανειολήπτες (όπως το ΦΠΑ της πώλησης, τόκους και αποχετευτικά τέλη).

- Δάνεια/Χορηγήσεις ύψους €36,53 εκατ. παραχωρήθηκαν από τη ΣΚΤ σε εκτοπισθείσες συνεργατικές εταιρείες για αποπληρωμή προσφυγικών καταθέσεων με βάση τους περί καταθέσεων σε εκτοπισθείσες Συνεργατικές Εταιρείες Νόμους του 1978 μέχρι 1988. Η χρηματοδότηση των πιο πάνω δανείων /χορηγιών προήλθε από Κυβερνητικές πιστώσεις τις οποίες το Κράτος παρουσιάζει στις οικονομικές του καταστάσεις ως δάνειο το οποίο παραχωρήθηκε στη ΣΚΤ. Με βάση πληροφόρηση από τη ΣΚΤ ποσό €35,68 εκατ. αποδόθηκαν στους πρόσφυγες δικαιούχους για αποπληρωμή των καταθέσεων τους, με το υπόλοιπο €1 εκατ. περίπου να παραμένει διαθέσιμο για τυχόν μελλοντικές αποπληρωμές. Σημειώνεται ότι τα δάνεια τα οποία παραχωρήθηκαν από τη ΣΚΤ είχαν εγγυητή τη Κυβέρνηση και ότι με βάση το Νόμο 223/88 τα δάνεια παγιοποιήθηκαν μέχρι την επάνοδο των εκτοπισμένων συνεργατικών στην αρχική τους έδρα.
- Σχετικά με το Μεσοπρόθεσμο Δημοσιονομικό Πλαίσιο 2016-2018, οι πρόνοιες που έχουν περιληφθεί για την αποπληρωμή των δανείων αυτών ανέρχονται σε €36 εκατομμύρια, €33 εκατομμύρια και €35 εκατομμύρια αντίστοιχα ανά έτος και αφορούν τόσο σε κεφάλαιο όσο και σε τόκους.

Μέτρα Μετριασμού Των Κινδύνων

Η περαιτέρω ενίσχυση (σε υλικοτεχνικό και τεχνοκρατικό επίπεδο) των πιο πάνω οργανισμών για την αντιμετώπιση της πιθανότητας μη είσπραξης των δανείων που δόθηκαν σε ιδιώτες θα ελαχιστοποιήσει ακόμα περισσότερο τις οποιοσδήποτε πιθανές δημοσιονομικές επιπτώσεις. Επιπλέον η δημιουργία μονάδας στην κεντρική κυβέρνηση η οποία θα έχει σκοπό τη λεπτομερή αξιολόγηση των δανείων αυτών, κρίνεται πολύ σημαντική.

ΑΓΩΓΕΣ ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ ΣΕ ΕΞΕΛΙΞΗ

Πληροφορίες

Κατά την συνομολόγηση της παρούσας Έκθεσης υπάρχουν σε εκκρεμότητα δικαστικές αγωγές εναντίον της Κυπριακής Δημοκρατίας που αφορούν :

- Αγωγές Δημοσίων Υπαλλήλων για τις μειώσεις των απολαβών και των συντάξεων στην κρατική υπηρεσία και τον ευρύτερο δημόσιο τομέα βάσει του «Περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτούμενων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμο» λόγω των ιδιαίτερα δύσκολων οικονομικών συνθηκών.
- Αγωγές Δημοσίων Υπαλλήλων για τις παγιοποιήσεις των προσαυξήσεων και των τιμαριθμικών αυξήσεων στην κρατική υπηρεσία και στον ευρύτερο δημόσιο τομέα.
- Αγωγές τρίτων για οικονομικές απαιτήσεις από συμβόλαια για εκτέλεση έργων και συμβόλαια συντήρησης.
- Αγωγές τρίτων για ατυχήματα που επισυνέβησαν και κατά την εκτίμηση των εναγόντων την ευθύνη φέρει η Κυπριακή Δημοκρατία.
- Αγωγές τρίτων για απαλλοτριώσεις στοιχείων πάγιου ενεργητικού (κυρίως γης) που κατά την εκτίμηση των εναγόντων έχουν υποστεί οικονομική ζημιά είτε αυτή αφορά την εκτιμώμενη αξία της απαλλοτρίωσης ή/και πιθανά διαφυγόντα κέρδη από τη χρήση των εν λόγω στοιχείων πάγιου ενεργητικού.
- Αγωγές τρίτων των οποίων η οικονομική τους θέση επηρεάστηκε αρνητικά από τις αποφάσεις του Μαρτίου 2013 για αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Ανάλυση Κινδύνων

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που προκύπτουν από εκκρεμείς αγωγές αφορούν την καταβολή οικονομικών αποζημιώσεων.

Η καταβολή οικονομικών αποζημιώσεων από τυχόν δικαστικές αποφάσεις σε βάρος της Κυπριακής Δημοκρατίας που αφορούν τις αγωγές δημοσίων υπαλλήλων για τις μειώσεις των απολαβών τους βάσει του «Περί της Μείωσης των Απολαβών και των Συντάξεων των Αξιωματούχων, Εργοδοτούμενων και Συνταξιούχων της Κρατικής Υπηρεσίας και του Ευρύτερου Δημόσιου Τομέα Νόμο» θα έχει αρνητικές συνέπειες για τα δημόσια οικονομικά αφού πιθανότατα το κράτος να κληθεί να καταβάλει το σύνολο του ποσού που έχει προκύψει από τις μειώσεις. Οι πραγματικές εξοικονομήσεις για το κράτος από τις μειώσεις των απολαβών και συντάξεων για το έτος 2014 ανήλθε περίπου στα 262 εκ. ευρώ.

Επίσης σημαντικές επιπτώσεις στα δημόσια οικονομικά θα έχουν δικαστικές αποφάσεις που αφορούν αγωγές τρίτων των οποίων η οικονομική τους θέση επηρεάστηκε αρνητικά από τις αποφάσεις του Μαρτίου 2013 για αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα.

Πληροφορίες

Κατά την 31 Δεκεμβρίου 2014 το συνολικό οφειλόμενο ποσό (συμπεριλαμβανομένων των τόκων) προς τους ιδιοκτήτες γης τους οποίους η γη απαλλοτριώθηκε για υλοποίηση αναπτυξιακών ή άλλων έργων (αρχαιολογικοί χώροι, ανάγκες εθνικής φρουράς) ανερχόταν στα 413,6 εκ. ευρώ. Ποσό ύψους 246 εκ. ευρώ έχει συμφωνηθεί και έγινε αποδεκτό από τους ιδιοκτήτες των υπό απαλλοτρίωση τεμαχίων ενώ το υπόλοιπο οφειλόμενο ποσό ύψους 167,7 εκ. ευρώ δεν έχει γίνει ακόμη αποδεκτό από τους ιδιοκτήτες. Για εξόφληση των οφειλών του κράτους προς τους ιδιοκτήτες γης περιλαμβάνεται ετησίως πρόνοια στον Προϋπολογισμό ύψους 72 εκ ευρώ περίπου.

Στον πιο κάτω πίνακα παρουσιάζονται αναλυτικά οι οφειλές του κράτους προς τους ιδιοκτήτες γης (κεφάλαιο και τόκοι):

	Μη Συμφωνηθέντα ποσά €	Συμφωνηθέντα ποσά €	Συνολικό οφειλόμενο ποσό €
Σύνολο Κεφαλαίου	104.928.653,01	138.714.413,27	243.643.066,28
Σύνολο Τόκων	62.847.136,73	107.118.354,43	169.965.491,16
Συνολικό οφειλόμενο ποσό	167.775.789,74	245.832.767,70	413.608.557,44

Ανάλυση Κινδύνων

Με βάση τις πιο πάνω οφειλές δημιουργούνται για την Κυπριακή Δημοκρατία ορισμένοι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που προκύπτουν από:

- Αρκετοί δικαιούχοι οι οποίοι δεν αποδέχονται την προσφορά του Τμήματος Κτηματολογίου και Χωρομετρίας προσφεύγουν στη δικαιοσύνη με αποτέλεσμα να είναι αδύνατη η εκτίμηση του χρόνου εκδίκασης των υποθέσεων καθώς και το τελικό ύψος της αποζημίωσης.
- Περαιτέρω αύξηση του συνολικού οφειλομένου ποσού των απαλλοτριώσεων λόγω περιορισμένων πιστώσεων που περιλαμβάνονται ετήσια στον προϋπολογισμό για εξόφληση των εν λόγω υποχρεώσεων. Ως αποτέλεσμα παρατείνεται ο χρόνος αποπληρωμής των υποχρεώσεων και κατά συνέπεια αυξάνεται το κόστος εξυπηρέτησης των οφειλών.

Μέτρα Μετριασμού των Κινδύνων

Για μετριασμό του κινδύνου των οφειλών του κράτους προς τους ιδιοκτήτες απαλλοτριωθείσας γης και για μείωση της επιβάρυνσης των δημόσιων οικονομικών έχουν ληφθεί τα πιο κάτω μέτρα:

- Το Μάιο του 2014 έχει ψηφιστεί νομοθεσία η οποία προνοεί μείωση του πληρωτέου τόκου από 9% σε 3% για ληξιπρόθεσμες οφειλές που αφορούν απαλλοτριώσεις τεμαχίων γης.
- Σύμφωνα με σχετική απόφαση του Υπουργικού Συμβουλίου οι αποπληρωμές των οφειλών γίνονται με βάση τη χρονολογική σειρά αρχίζοντας από τις παλαιότερες όπου το επιτόκιο αποπληρωμής είναι ψηλότερο.

- Το κράτος βρίσκεται σε διαπραγματεύσεις με ιδιοκτήτες απαλλοτριωμένων τεμαχίων γης για επιστροφή τους στους ιδιοκτήτες τους. Τα τεμάχια αυτά αν και απαλλοτριώθηκαν δεν κατέστη δυνατή η αξιοποίηση τους για το σκοπό για τον οποίο απαλλοτριώθηκαν.
- Νέες απαλλοτριώσεις τεμαχίων γης γίνονται με μεγάλη φειδώ και νοουμένου ότι το έργο είναι ώριμο για υλοποίηση και οι πιστώσεις περιλαμβάνονται στο κρατικό προϋπολογισμό.

ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΤΟΜΕΑΣ

Πληροφορίες

Κατάσταση και προοπτικές του χρηματοπιστωτικού τομέα και αναμενόμενες συνέπειες για τα δημόσια οικονομικά.

- Η εμπιστοσύνη στον χρηματοπιστωτικό τομέα βελτιώνεται σταδιακά.
- Το νομικό και εποπτικό πλαίσιο έχει ενισχυθεί.
- Η βάση των καταθέσεων δείχνει σημάδια σταθεροποίησης και τα αποθέματα ρευστότητας των τραπεζών συνεχίζουν να βελτιώνονται, παρά την πλήρη άρση των περιορισμών σε ότι αφορά καταθέσεις και την κρίση στην Ελλάδα
- Η αναδιάρθρωση του χρηματοπιστωτικού τομέα προχωρεί ικανοποιητικά. Μετά την έγκριση του σχεδίου αναδιάρθρωσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το κράτος παραχώρησε € 1.500.000.000 για σκοπούς ανακεφαλαιοποίησης της Συνεργατικής Κεντρικής Τράπεζας. Η Τράπεζα Κύπρου και η Ελληνική Τράπεζα προχωρούν με την εφαρμογή του σχεδίου αναδιάρθρωσης και του επιχειρηματικού σχεδίου αντίστοιχα και έχουν επιδείξει τη δυνατότητα τους για άντληση κεφαλαίων από την αγορά.
- Οι μεγάλες τράπεζες, (Τράπεζα Κύπρου, Ελληνική Τράπεζα, Συνεργατική Κεντρική Τράπεζα και η RCB Bank Ltd) συμμετείχαν στην άσκηση προσομοίωσης ακραίων καταστάσεων και ελέγχου της ποιότητας των στοιχείων του ενεργητικού τους (stress tests και asset quality review), που διεξήχθη από την ΕΚΤ.

Λαμβάνοντας υπόψη το κλίμα της σταδιακής αλλά σταθερής βελτίωσης της εμπιστοσύνης των επενδυτών στο τραπεζικό σύστημα και της ενίσχυσης της ρευστότητας των πιστωτικών ιδρυμάτων, όλοι οι περιορισμοί στις συναλλαγές τους έχουν καταργηθεί πλήρως.

Ανάλυση Κινδύνων

Πηγές κινδύνων για το χρηματοπιστωτικό τομέα	Εκτίμηση των κινδύνων	Εκτίμηση των επιπτώσεων των κινδύνων για τα δημόσια οικονομικά
Υπερχρέωση επιχειρήσεων και νοικοκυριών και αύξηση του επιπέδου των μη εξυπηρετούμενων δανείων (ΜΕΔ)	Παρά τη μικρότερη από την αναμενόμενη συρρίκνωση της οικονομίας, τα ΜΕΔ αυξήθηκαν κατακόρυφα, ασκώντας πιέσεις στα επίπεδα κεφαλαίων των τραπεζών	Η αύξηση των ΜΕΔ επηρεάζει τη κεφαλαιακή επάρκεια και δανειοδοτική δυνατότητα των τραπεζών και ασκεί ανοδικές πιέσεις στα επιτόκια, επηρεάζοντας αρνητικά την ανάπτυξη και τα δημόσια έσοδα. Επιπλέον, τα δημόσια οικονομικά μπορεί να επηρεαστούν από την αύξηση των ΜΕΔ λόγω του εγγυημένου από την κυβέρνηση χρέους

<p>Αδυναμία θέσπισης νομικού πλαισίου σχετικά με τις εκποιήσεις</p> <p>Το κλίμα της αγοράς</p>	<p>Το νομικό πλαίσιο ψηφίστηκε και αναμένεται να συμβάλει στη βελτίωση των κινήτρων για διακανονισμό χρεών και βιώσιμων αναδιαρθρώσεων. Όμως, δύναται να παρουσιαστούν δυσκολίες στην εφαρμογή του νομοθετικού πλαισίου</p> <p>Πρόσφατα η εμπιστοσύνη των επενδυτών έχει βελτιωθεί, ωστόσο το κλίμα εμπιστοσύνης παραμένει ασταθές και η μεταστροφή δεν μπορεί να αποκλεισθεί.</p>	<p>Τα ΜΕΔ να συνεχίσουν να διατηρούνται σε ψηλά επίπεδα. Σοβαρές επιπτώσεις για τις τράπεζες και την οικονομία της χώρας.</p> <p>Η μεταστροφή της εμπιστοσύνης μπορεί να έχει αντίκτυπο στη ρευστότητα και στο δανεισμό στην οικονομία, επηρεάζοντας αρνητικά την οικονομική ανάπτυξη και τα δημόσια έσοδα.</p>
<p>Υποτονικός δανεισμός στην οικονομία</p>	<p>Ο δανεισμός έχει μειωθεί λόγω της προσπάθειας των τραπεζών για απομόχλευση. Η υπερβολική επιφυλακτικότητα των τραπεζών καταστέλλει περισσότερο τον δανεισμό.</p>	<p>Χαμηλότερη ροή πίστωσης στην οικονομία οδηγεί σε μείωση της κατανάλωσης και των επενδύσεων, επηρεάζοντας την ανάπτυξη και τα δημόσια οικονομικά.</p>

Μέτρα Μετριασμού Των Κινδύνων

ΜΕΔ

- Οι τράπεζες λειτουργούν ειδικές μονάδες για την αντιμετώπιση των ΜΕΔ.
- Η ΚΤΚ έχει εκδώσει αναθεωρημένη οδηγία για τις αναδιαρθρώσεις των δανείων και τον Κώδικα συμπεριφοράς για την αντιμετώπιση προβληματικών δανειοληπτών.
- Τα καθήκοντα του χρηματοοικονομικού επιτρόπου έχουν διευρυνθεί για να συμπεριλάβουν τη διαμεσολάβηση (mediation) μεταξύ δανειστών και δανειζομένων (φυσικά πρόσωπα).
- Το νομικό πλαίσιο για τις εκποιήσεις και την αφερεγγυότητα έχει εκσυγχρονιστεί με κύριο στόχο να παρέχει ισορροπημένα κίνητρα προς τους οφειλότες και τους δανειστές για να διαπραγματευτούν και να καταλήξουν σε συμφωνία για την αναδιάρθρωση των ΜΕΔ.

Κλίμα της Αγοράς

- Η ΚΤΚ έχει ενισχύσει την εποπτεία των τραπεζικού τομέα, με σκοπό την ενίσχυση της αξιοπιστίας και της εμπιστοσύνης στην κυπριακή οικονομία.
- Οι περιορισμοί που αφορούσαν απόσυρση των καταθέσεων έχουν καταργηθεί, συνεισφέροντας στη βελτίωση του κλίματος εμπιστοσύνης

- Οι τράπεζες υλοποιούν φιλόδοξα σχέδια αναδιάρθρωσης όπως και σχέδια κεφαλαίου και χρηματοδοτικά με σκοπό την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης.

Δανεισμός στην οικονομία

- Η ΚΤΚ έχει εκδώσει την περί διαδικασιών χορήγησης νέων πιστωτικών διευκολύνσεων και των διαδικασιών αναθεώρησης υφιστάμενων πιστωτικών διευκολύνσεων οδηγία, με σκοπό τη διευκόλυνση της υιοθέτησης των βέλτιστων πρακτικών δανεισμού από τις τράπεζες.
- Τα δανειστικά επιτόκια έχουν μειωθεί αισθητά μετά από ενέργειες της ΚΤΚ.
- Οι προσπάθειες που στοχεύουν στη μείωση των ΜΕΔ και στην ενίσχυση της κεφαλαιακής βάσης των τραπεζών αποτελούν βασικές προϋποθέσεις για την αποκατάσταση της δανειοδότησης σε προσιτές τιμές
- Επιτυχής δραστηριοποίηση της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων και της Ευρωπαϊκής Τράπεζας για Ανασυγκρότηση και Ανάπτυξη, συμβάλλοντας στη χρηματοδότηση των παραγωγικών τομέων της οικονομίας.

ΟΝΤΟΤΗΤΕΣ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Πληροφορίες

Στις Οντότητες Δημοσίου Δικαίου (ΟΔΔ) περιλαμβάνονται τριάντα δύο (32) Δημόσιοι Οργανισμοί (ΔΟ) και εννέα (9) Κρατικές Επιχειρήσεις (ΚΕ). Υπάρχουν επίσης δημόσιοι φορείς οι οποίοι πραγματοποιούν ρυθμιστικές λειτουργίες και τρία (3) δημόσια πανεπιστήμια. Το μέγεθος της κάθε οντότητας, ο αριθμός του προσωπικού τους όπως και το ύψος του προϋπολογισμού τους ποικίλουν ανάλογα με την ΟΔΔ. Οι λειτουργίες των οντοτήτων αυτών βασίζονται και ρυθμίζονται με βάση σχετικές Νομοθεσίες με σκοπό την εξυπηρέτηση του δημόσιου συμφέροντος. «Δημόσιο συμφέρον» περιλαμβάνει:

- (i) την παροχή αγαθών ή υπηρεσιών κοινής ωφελείας μέσω διαφόρων Οντοτήτων Δημοσίου Δικαίου (ΟΔΔ), όπως οι τηλεπικοινωνίες, η ηλεκτρική ενέργεια, το νερό και τις αποχετεύσεις, και
- (ii) την παροχή δημόσιων αγαθών και υπηρεσιών για παράδειγμα προώθηση της εκπαίδευσης, του πολιτισμού, του αθλητισμού και του τουρισμού

Από το σύνολο των Δημόσιων Οργανισμών οι 21 πραγματοποιούν εμπορικές δραστηριότητες, οι 10 είναι υπεύθυνες για την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής και 1 πραγματοποιεί ρυθμιστικές λειτουργίες. Με βάση τα οικονομικά στοιχεία των ελεγμένων οικονομικών καταστάσεων για το έτος 2013, συνολικά οι οντότητες αυτές απασχολούν περίπου 7.460 εργαζομένους και έχουν ετήσιο κύκλο εργασιών γύρω στα €1,5 δις. Ο μεγαλύτερος οργανισμός έχει περίπου 2.800 εργαζομένους και ο μικρότερος λιγότερο από 10.

Ο κρατικός προϋπολογισμός για το 2013, προέβλεπε για τους Δημόσιους Οργανισμούς, κρατικές χορηγίες ύψους €152 εκ. Επιπλέον το κράτος παραχώρησε στους Οργανισμούς αυτούς κρατικές εγγυήσεις ποσό ύψους €1,3 δις περίπου.

Από τις 9 Κρατικές Επιχειρήσεις, 5 πραγματοποιούν εμπορικές δραστηριότητες και 4 είναι υπεύθυνες για την εφαρμογή της κυβερνητικής πολιτικής. Συνολικά, οι οντότητες αυτές απασχολούν περίπου 126 εργαζομένους και έχουν ετήσιο προϋπολογισμό περίπου €24,5 εκ. ευρώ. Η μεγαλύτερη οντότητα έχει περίπου 50 εργαζόμενους και η μικρότερη 4. Οι δαπάνες των οντοτήτων αυτών καλύπτονται από χορηγίες μέσω του κρατικού προϋπολογισμού ανέρχονται συνολικά σε €16 εκ. Η κυβέρνηση παρέχει επίσης εγγυήσεις σε μία από αυτές τις οντότητες. Αυτές οι εγγυήσεις ανέρχονται σε €6,3 εκ ευρώ.

Εντός των δραστηριοτήτων της κεντρικής κυβέρνησης, είναι και οι σχολικές εφορείες οι οποίες υποστηρίζουν την πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Οι σχολικές εφορείες απασχολούν περισσότερους από 1.700 εργαζομένους, δαπανούν περίπου €50 εκ ετησίως για την εύρυθμη λειτουργία των σχολικών μονάδων και λαμβάνουν κρατική χορηγία ύψους €66 εκ. περίπου.

Επιπλέον, λειτουργούν τρία δημόσια πανεπιστήμια στα οποία παραχωρείται κρατική χορηγία. Εργοδοτούν πάνω από 2.500 υπαλλήλους και έχουν προϋπολογισμούς πάνω από €200 εκ, εκ των οποίων το ήμισυ περίπου χρηματοδοτείται από κρατικές χορηγίες.

Όσο αφορά τους δημόσιους φορείς που πραγματοποιούν ρυθμιστικές λειτουργίες, αυτές χρηματοδοτούν τις δραστηριότητές τους ως επί το πλείστον από συνεισφορές των μελών τους ή από τις οικονομικές τους δραστηριότητες με εξαίρεση μία από αυτές να λαμβάνει κρατική χορηγία.

Ανάλυση Κινδύνων

Οι δημοσιονομικοί κίνδυνοι που μπορεί να προκύψουν από τη λειτουργία των πιο πάνω οντοτήτων είναι οι ακόλουθοι :

- για τις οντότητες που πραγματοποιούν εμπορικές δραστηριότητες πιθανή μείωση της κερδοφορίας τους θα επιφέρει μείωση των εισοδημάτων για το κράτος είτε αυτά προέρχονται από μερίσματα ή/και καταβολή άμεσων και έμμεσων φορολογιών.
- Η συνέχιση ή η αύξηση των ζημιών από οντότητες που πραγματοποιούν εμπορικές δραστηριότητες είναι πιθανόν να επιβαρύνει τον κρατικό προϋπολογισμό και κατ' επέκταση τις δημοσιονομικές προοπτικές αφού το κράτος είναι πιθανό να κληθεί να καλύψει τις ζημιές αυτές μέσω κρατικής χορηγίας.
- Η πιθανή αύξηση των λειτουργικών και κεφαλαιουχικών δαπανών από οντότητες που δεν πραγματοποιούν εμπορικές δραστηριότητες (άρα δεν έχουν σημαντικά εισοδήματα) θα επηρεάσει αρνητικά τα δημόσια οικονομικά αφού το κράτος θα κληθεί να καταβάλει αυξημένες χορηγίες.
- Η ζημιογόνα πορεία οντοτήτων που πραγματοποιούν εμπορικές δραστηριότητες πιθανόν να επηρεάσει την ρευστότητα τους και κατ' επέκταση την ικανότητα τους για την έγκαιρη αποπληρωμή των υποχρεώσεων τους προς τους πιστωτές τους. Εάν το κράτος έχει εγγυηθεί οποιαδήποτε υποχρέωση προς πιστωτές πιθανόν να κληθεί να καταβάλει το ανάλογο ποσό. Εάν αυτό επισυμβεί θα έχει αρνητικό αντίκτυπο στα δημόσια οικονομικά

Μέτρα Μετριασμού Των Κινδύνων

- Συνεχής παρακολούθηση και έλεγχος των οικονομικών αποτελεσμάτων των πιο πάνω οντοτήτων.
- Ενίσχυση νομοθετικού πλαισίου για την εύρυθμη λειτουργία των πιο πάνω οντοτήτων μέσω του Νομοσχεδίου με τίτλο «Ο Περί Δημόσιων Οργανισμών και Κρατικών Επιχειρήσεων Νόμος του 2015». Το Νομοσχέδιο, μεταξύ άλλων, προνοεί την αξιολόγηση των στρατηγικών σχεδίων των ΔΟ και ΚΕ και την κατάρτιση γενικών κανόνων στρατηγικού σχεδιασμού, λογοδοσίας και δημοσιονομικής διαχείρισης. Επίσης προνοεί την χάραξη της κυβερνητικής πολιτικής σε σχέση με τους ΔΟ και τις ΚΕ, καθώς και τον έλεγχο της οικονομικής επίδοσης τους και επίβλεψη της χρηματοοικονομικής διαχείρισης και εταιρικής διακυβέρνησης των οργανισμών και των επιχειρήσεων αυτών, με στόχο τη

- (α) διαχείριση των δημοσιονομικών κινδύνων που προκύπτουν από τους ΔΟ και τις ΚΕ, με αποτελεσματικό και αποδοτικό τρόπο,
  - (β) διασφάλιση της αποτελεσματικότητας και διαφάνειας στη διαχείριση των μετοχών και δικαιωμάτων που κατέχει η Δημοκρατία σε ΔΟ και ΚΕ, και
  - (γ) διατήρηση της συμμόρφωσης με τις αρχές διαχείρισης των δημόσιων οικονομικών, όπως αυτές ορίζονται στο εδάφιο (1) του άρθρου 4 του περί της Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμου του 2014.
- Θέσπιση ή/και αναβάθμιση εσωτερικών κανονισμών που αφορούν την εύρυθμη λειτουργία των πιο πάνω οργανισμών.

ΑΡΧΕΣ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ

Πληροφορίες

Οι Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΑΤΑ) αποτελούν μέρος της Γενικής Κυβέρνησης. Υπάρχουν 39 Δήμοι εκ των οποίων οι 9 είναι κατεχόμενοι και 487 Κοινοτικά Συμβούλια, εκ των οποίων τα 137 είναι κατεχόμενα. Οι Δήμοι και τα Κοινοτικά Συμβούλια ετοιμάζουν τους δικούς τους προϋπολογισμούς. Οι προϋπολογισμοί των Δήμων εγκρίνονται από κοινού από τους Υπουργούς Εσωτερικών και Οικονομικών και οι προϋπολογισμοί των Κοινοτικών Συμβουλίων από τον Υπουργό Εσωτερικών (Επαρχοί) και τον Υπουργό Οικονομικών σύμφωνα με τον περί Δημοσιονομικής Ευθύνης και του Δημοσιονομικού Πλαισίου Νόμο.

Στις ΑΤΑ παραχωρείται κρατική χορηγία για κάλυψη δαπανών των προϋπολογισμών τους, η κατανομή της οποίας γίνεται από το Υπουργείο Εσωτερικών σύμφωνα με πληθυσμιακά κριτήρια.

Το Κράτος διαχρονικά παρέχει κρατική χορηγία στις Αρχές Τοπικής Αυτοδιοίκησης η οποία όμως μειώνεται σταδιακά από το 2010 όπως φαίνεται στον πίνακα πιο κάτω:

Έτος	Ετήσια Κρατική Χορηγία σε Δήμους εκ. (€)
2010	151.07
2011	141.91
2012	119.16
2013	97.27
2014	86.25

Πηγή: Υπουργείο Οικονομικών

Η κατανομή της κρατικής χορηγίας γίνεται από το Υπουργείο Εσωτερικών και βασίζεται σε πληθυσμιακά κριτήρια με κύριο σκοπό την κάλυψη δαπανών των προϋπολογισμών τους.

Σύμφωνα με πρόσφατα στοιχεία και όπως φαίνεται στον πιο κάτω πίνακα η κρατική χορηγία προς τις ΑΤΑ αποτελούσε το 1/3 περίπου των συνολικών τους εσόδων γεγονός που τις καθιστά ουσιαστικά οικονομικά εξαρτώμενες από το Κράτος, τα έσοδα από υπηρεσίες και αγαθά που προσφέρουν αποτελούν επίσης το 1/3 περίπου των εσόδων τους και το 1/5 των εσόδων τους προέρχεται από άμεσες και έμμεσες φορολογίες.

Οι κυριότερες δαπάνες των ΑΤΑ αφορούν μισθούς οι οποίοι αποτελούν περίπου το 50% των δαπανών τους και οι λειτουργικές τους δαπάνες ανέρχονται περίπου στο 30% κατ'επέκταση οι δαπάνες προσωπικού και οι λειτουργικές δαπάνες αποτελούν το 80% των δαπανών.

Για τα αναπτυξιακά τους προγράμματα οι ΑΤΑ προβαίνουν σε δανεισμό τόσο από το εσωτερικό όσο και από το εξωτερικό και σε ορισμένες περιπτώσεις ο δανεισμός αυτός πραγματοποιείται με την παραχώρηση Κυβερνητικής Εγγύησης.

Ανάλυση Κινδύνων

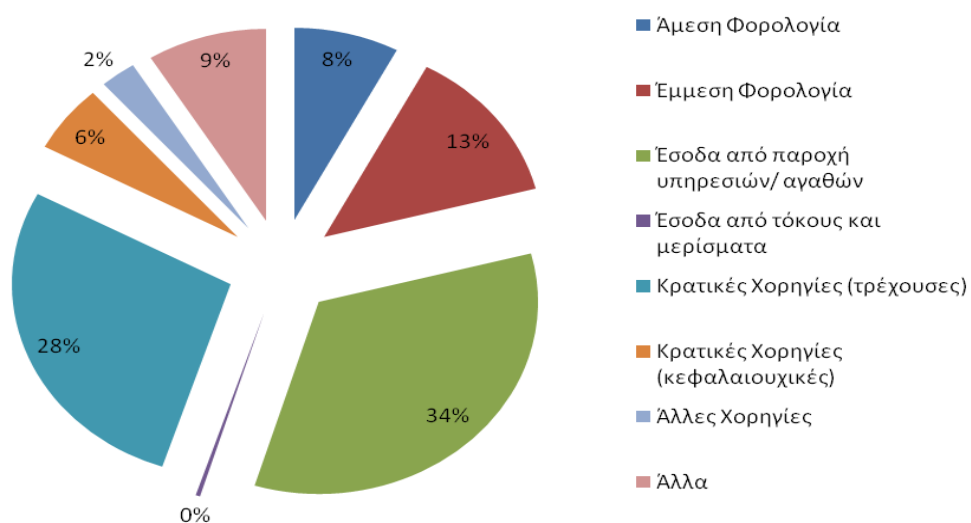
- Η μείωση της κρατικής χορηγίας σε συνδυασμό με την μείωση των άλλων εσόδων των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης λόγω της οικονομικής κρίσης που προέρχονται από φορολογίες και τέλη επηρεάζει αρνητικά την ρευστότητα των ΑΤΑ και κατ' επέκταση την ικανότητα τους για την έγκαιρη αποπληρωμή των υποχρεώσεων στους πιστωτές τους. Το Κράτος ως εγγυητής των δανείων που σύναψαν διάφορες ΑΤΑ για τα αναπτυξιακά τους προγράμματα διατρέχει τον κίνδυνο να αποπληρώσει τα δάνεια αυτά στην περίπτωση που κληθεί λόγω αδυναμίας αποπληρωμής τους από τις ΑΤΑ με ανάλογες δημοσιονομικές επιπτώσεις.
- Το ύψος των εγγυημένων δανείων από το κράτος προς τις ΑΤΑ ανέρχεται σε 334 εκ. ευρώ και περιλαμβάνεται στο χρέος της Γενικής Κυβέρνησης.

Μέτρα Μετριασμού Των Κινδύνων

- Η περαιτέρω μείωση των λειτουργικών δαπανών και ο περιορισμός αύξησης των δαπανών προσωπικού των ΑΤΑ που αποτελούν το 80% των συνολικών δαπανών τους θα οδηγήσουν στην βελτίωση των οικονομικών τους και στην δυνατότητα πληρωμής των υποχρεώσεων τους προς διάφορους πιστωτές, ειδικά τα δάνεια τα οποία έχουν συνάψει τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό για τα διάφορα αναπτυξιακά έργα που εκτελούν ή προγραμματίζουν να εκτελέσουν.
- Η επίτευξη οικονομικών κλίμακας για μείωση των λειτουργικών δαπανών των ΑΤΑ δύναται να επιτευχθεί με την συμπλεγματοποίηση (από κοινού) παροχής υπηρεσιών από δύο ή και περισσότερους δήμους οι οποίοι συνορεύουν γεωγραφικά. Με τον τρόπο αυτό λειτουργικές δαπάνες για την παροχή ορισμένων υπηρεσιών που προσφέρονται, (όπως για παράδειγμα η συλλογή σκουβάλων), θα μειωθούν ενώ τα έσοδα τους θα παραμείνουν στα ίδια επίπεδα.
- Με την ανάπτυξη και εφαρμογή αποτελεσματικών μηχανισμών παρακολούθησης των οικονομικών δεδομένων των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης και ειδικά τον έλεγχο των δαπανών.
- Η ανάπτυξη και εφαρμογή ενός μεσοπρόθεσμου και μακροπρόθεσμου στρατηγικού σχεδίου για πιο ορθολογιστική λειτουργία των Αρχών Τοπικής Αυτοδιοίκησης σύμφωνα με τα νέα οικονομικά δεδομένα που υπάρχουν θα βοηθήσει τις ΑΤΑ επειδή θα έχουν ενώπιόν τους συγκεκριμένο πρόγραμμα να ακολουθήσουν με προκαθορισμένους στόχους οι οποίοι θα βελτιώνουν το βιοτικό επίπεδο των δημοτών τους.
- Με στόχο την βελτίωση της λειτουργίας των ΑΤΑ έχει ετοιμαστεί και προωθείται το Νομοσχέδιο για τη Μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης το οποίο προνοεί, μεταξύ άλλων, την δημιουργία συμπλεγμάτων με σκοπό την μείωση τόσο του αριθμού των Δήμων όσο και των δαπανών τους με παράλληλη την παροχή περισσότερων και πιο ποιοτικών υπηρεσιών στον πολίτη με το χαμηλότερο δυνατό κόστος.

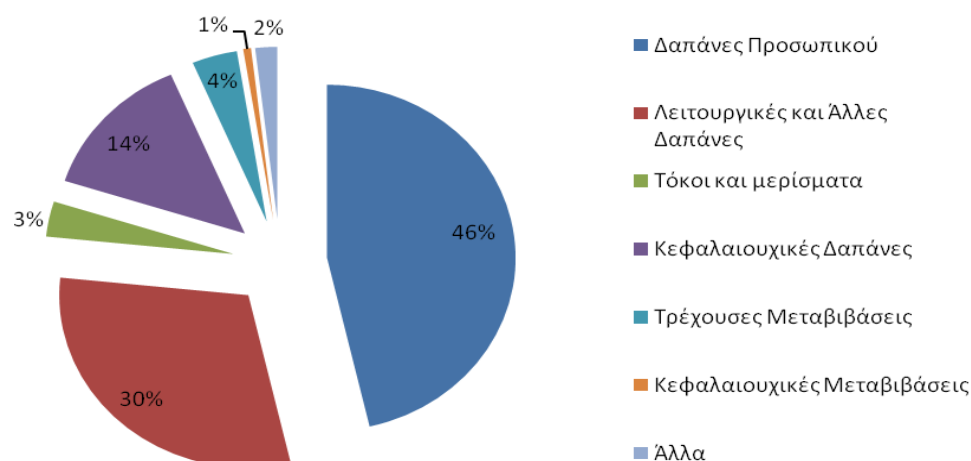

Δήμοι - Πηγές Εσόδων 2014

Πηγή: Ένωση Δήμων

Δήμοι - Δαπάνες 2014

Πηγή: Ένωση Δήμων

ΣΥΜΠΡΑΞΕΙΣ ΙΔΙΩΤΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΥ ΤΟΜΕΑ

Πληροφορίες

Οι Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα αντιπροσωπεύουν συμβατικά ρυθμισμένες συνεργασίες μεταξύ της Κυβέρνησης και του ιδιωτικού τομέα με σκοπό την παροχή δημόσιων υπηρεσιών, σύμφωνα με τις οποίες οι απαιτούμενοι πόροι υπόκεινται σε κατάλληλη διαχείριση και οι κίνδυνοι που απορρέουν κατανέμονται μεταξύ των εταιρών αναλόγως των αρμοδιοτήτων.

Οι Συμπράξεις Δημόσιου και Ιδιωτικού Τομέα της Κυβέρνησης που βρίσκονται σε ισχύ κατά τη διάρκεια του έτους 2014 παρουσιάζονται πιο κάτω:

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Μαρίνα Λεμεσού	(Γ) Μαρίνα Αγίας Νάπας
Περιγραφή σύμπραξης	Ανάπτυξη και διαχείριση των αερολιμένων	Ανάπτυξη, λειτουργία, διαχείριση και εκμετάλλευση μαρίνας	Σχεδιασμός, κατασκευή, χρηματοδότηση, λειτουργία, διαχείριση και εκμετάλλευση μαρίνας
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας	8.7.2005	Αρχική: 25.1.2008 Συμπληρωματική: 25.1.2010	27.4.2012
Ημερομηνία ισχύος συμφωνίας	12.5.2006	25.1.2008	27.4.2012
Περίοδος ισχύος συμφωνίας	25 έτη	53 έτη (από 25.1.2010) (2)	55 έτη
Διαμοιρασμός κόστους	Διαχειριστής:100%	Διαχειριστής:100%	Διαχειριστής:100%
Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)	Φάση Ι €574,5 εκ.(κατασκευή αερολιμένων – ολοκληρώθηκε)	Φάση Ι €134,3 εκ. (μαρίνα και υποδομές - ολοκληρώθηκε)	Φάση Ι €82,8 εκ. (μαρίνα και υποδομές – σε εξέλιξη)
	Φάση ΙΙ €143,0 εκ. (επέκταση αερολιμένων – δεν ξεκίνησε)	Φάση ΙΙ €216,7 εκ. (οικιστική και εμπορική ανάπτυξη – σε εξέλιξη)	Φάση ΙΙ €137,2 εκ. (οικιστική και εμπορική ανάπτυξη – δεν ξεκίνησε)
	<u>Σύνολο €717,5 εκ.</u>	<u>Σύνολο €351,0 εκ.</u>	<u>Σύνολο €220,0 εκ.</u>

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Μαρίνα Λεμεσού	(Γ) Μαρίνα Αγίας Νάπας
<i>Καθαρή αξία εισοδημάτων από το έργο (Κυβέρνησης)</i>	(1)	Σταθερό: €51.260 ανά έτος, αναπροσαρμοσμένο κάθε έτος, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, και αυξημένο κάθε 10 έτη, κατά 3%	Σταθερό: €100.000 ανά έτος (πρώτη πληρωμή μετά το πέμπτο έτος), αναπροσαρμοσμένο κάθε έτος, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή, και αυξημένο κάθε 10 έτη, κατά 3%
	Σταθερό: €3,5 εκ. ανά έτος, αναπροσαρμοσμένο κάθε 2 έτη, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή	Σταθερό: €290.500 ετήσια, αναπροσαρμοσμένο κάθε 2 έτη, βάσει του Γενικού Δείκτη Τιμών Καταναλωτή	
	Μεταβλητό: 33% επί των ακαθάριστων εσόδων του Διαχειριστή	€21,2 εκ. έσοδα από τη μίσθωση οικιστικών μονάδων	Έσοδα από τη μίσθωση οικιστικών μονάδων
	Διαμοιρασμός κερδών βάσει προτύπων απόδοσης		
<i>Εισπράξεις έτους</i>	€37 εκ. (3)	€4,3 εκ.	-
<i>Πληρωμές έτους</i>	Δ/Ε	Δ/Ε	Δ/Ε
<i>Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας</i>	Όχι	Όχι	Όχι
<i>Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας</i>	Όχι	Κυβέρνηση (μόνο σε περίπτωση παράβασης των όρων της συμφωνίας)	Κυβέρνηση (μόνο σε περίπτωση παράβασης των όρων της συμφωνίας)

Λεπτομέρειες	(Α) Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου	(Β) Μαρίνα Λεμεσού	(Γ) Μαρίνα Αγίας Νάπας
<i>Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας</i>	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)
<i>Καθορισμός τελών</i>	Αεροναυτικά τέλη: αύξηση μόνο με έγκριση της Κυβέρνησης	Ελεύθερος καθορισμός από το Διαχειριστή	Ελεύθερος καθορισμός από το Διαχειριστή
	Μη αεροναυτικά τέλη: ελεύθερος καθορισμός, βασισμένος στο κόστος της υπηρεσίας που αφορά		

Λεπτομέρειες	(Δ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας	(Ε) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Δεκέλειας	(ΣΤ) Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λεμεσού
Περιγραφή σύμβασης	Ανακαίνιση, λειτουργία και πώληση νερού	Ανακαίνιση, λειτουργία, συντήρηση και πώληση νερού	Σχεδιασμός, κατασκευή, λειτουργία, συντήρηση και προμήθεια νερού
Ημερομηνία υπογραφής συμφωνίας	26.1.2012	30.9.2005 και 27.11.2007 (συμπληρωματική συμφωνία)	7.8.2009
Ημερομηνία έναρξης λειτουργίας	1.7.2015	1.4.2007	1.7.2012
Περίοδος ισχύος συμφωνίας	27 έτη (2 έτη για ανακαίνιση και 25 έτη για λειτουργία)	22 έτη (2 έτη για ανακαίνιση και 20 έτη για λειτουργία)	23 έτη (3 έτη για κατασκευή και 20 έτη για λειτουργία)
Διαμοιρασμός κόστους	Διαχειριστής: 100%	Διαχειριστής: 100%	Διαχειριστής: 100%
Πραγματοποιηθέν/ αναμενόμενο κόστος κατασκευής έργου (συνολικό)	€6 εκ.	€27,3 εκ.	€45,8 εκ.
Ελάχιστο ποσό πληρωτέο από την κυβέρνηση για κάλυψη κεφαλαιουχικού κόστους για ολόκληρη τη συμφωνία	€12,3 εκ.	€41,7 εκ.	€81,6 εκ.
Πληρωμές έτους	- (4)	€18,7 εκ. (4)	€9,7 εκ. (4)
Δικαίωμα (option) ανανέωσης συμφωνίας	Όχι	Όχι	Όχι
Δικαίωμα τερματισμού συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας	Κυβέρνηση έχει δικαίωμα πρόωρου τερματισμού και εξαγοράς της συμφωνίας
Κυριότητα έργου κατά τη λήξη της συμφωνίας	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)	Κυβέρνηση (5)
Καθορισμός τελών	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (6)	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (6)	Σύμφωνα με προκαθορισμένες παραμέτρους (6)

Επεξηγήσεις:

(1) Αρχική εκτίμηση (τιμές 2006): Σταθερό €34,9 εκ, Μεταβλητό €609,1 εκ., Διαμοιρασμού κερδών €129,6 εκ., Σύνολο €773,6 εκ.

(2) Η μίσθωση των οικιστικών μονάδων της Μαρίνας γίνεται για 125 έτη. Οι συμβάσεις μίσθωσης υπογράφονται από τον Ανάδοχο για τα πρώτα 53 έτη και από την κυβέρνηση για τα υπόλοιπα 72 έτη.

(3) Συμπεριλαμβάνονται στα Ενοίκια, Δικαιώματα και Άλλοι Πρόσοδοι (Σημείωση 4 Άλλα Έσοδα). Αποτελούνται από Σταθερό εισόδημα €4 εκ. και Μεταβλητό εισόδημα μείον αποκοπές €32,9 εκ. Σταθερό εισόδημα €1 εκ. και Μεταβλητό εισόδημα €4,6 εκ., που εισπράχθηκαν μέσα στο έτος, αφορούν το έτος 2013.

Πέραν των πιο πάνω, στα Έσοδα από Προσφορά Υπηρεσιών και Αγαθών (Σημείωση 4 Άλλα Έσοδα) συμπεριλαμβάνεται ποσό ύψους €3,1 εκ., από το οποίο τα €0,8 εκ. ήταν σχετικά με το έτος 2013, που εισπράχθηκε από την Κυβέρνηση κατά τη διάρκεια του έτους και αφορούσε παροχή υπηρεσιών από την Πυροσβεστική Υπηρεσία προς το Διαχειριστή. Ποσό ύψους €0,8 εκ., που αφορά παροχή υπηρεσιών για το έτος, εκκρεμεί κατά το τέλος του έτους.

(4) Συμπεριλαμβάνονται στις Λειτουργικές Δαπάνες στο Λογαριασμό Εισπράξεων και Πληρωμών.

Δεν υπήρχαν οποιεσδήποτε Εκκρεμείς Υποχρεώσεις για το έτος.

(5) Τα έργα θα πρέπει να περιέλθουν στην Κυβέρνηση με ευθύνη του Διαχειριστή να είναι απαλλαγμένα οποιωνδήποτε ελαττωμάτων.

(6) Το κράτος υποχρεούται κατά το ελάχιστο να αγοράζει μια καθορισμένη ποσότητα αφαλατωμένου νερού ή έχει το δικαίωμα να θέσει τη μονάδα σε εφεδρεία και να καταβάλλει στον Ανάδοχο ένα ελάχιστο ποσό για κάλυψη του κεφαλαιουχικού κόστους. Οι τιμές μονάδας ανά κυβικό μέτρο αναπροσαρμόζονται κάθε τρίμηνο βάσει των ακόλουθων παραμέτρων: (α) δείκτης εργατικών, (β) δείκτης καυσίμων και (γ) πραγματική κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας.

Λιμάνι και Μαρίνα Λάρνακας

Στις 3 Αυγούστου 2012 υπογράφηκε επιστολή (Freeze Letter) για την εμπορική συμφωνία παραχώρησης της Σύμβασης για την Ανάπτυξη του Λιμανιού και της Μαρίνας Λάρνακας. Μέχρι τις 31.12.2014 δεν είχε υπογραφεί η σχετική σύμβαση.

Στις 8 Ιουλίου 2015 ο Υπουργός Μεταφορών Επικοινωνιών και Έργων ανακοίνωσε την απόφαση της Κυβέρνησης να μην ανανεώσει την περίοδο ισχύος της προσφοράς της Κοινοπραξίας Ζήνων, η οποία έληξε στις 15 Ιουνίου 2015, λόγω αποτυχίας της Κοινοπραξίας να ανταποκριθεί στις δεσμεύσεις και στις υποχρεώσεις που είχε αναλάβει.

Ενδεχόμενες Υποχρεώσεις

Αερολιμένες Λάρνακας και Πάφου

Σε περίπτωση που ο Ανάδοχος δεν είναι σε θέση να αποπληρώσει τα δάνεια του, η κυβέρνηση έχει υποχρέωση να καταβάλει στους δανειστές του Αναδόχου το 95% των οφειλόμενων δανείων. Σε τέτοια περίπτωση τα περιουσιακά στοιχεία του έργου μεταφέρονται στην κυριότητα της κυβέρνησης.

Μονάδα Αφαλάτωσης Νερού Λάρνακας

Υπάρχει απαίτηση από τον Ανάδοχο για μη κατάλληλη παράδοση από το Τμήμα Αναπτύξεως Υδάτων της μονάδας προς ανακαίνιση.